

3.– MONGOLIA

Mongolia Asia´ren erdi-aldean dago eta goiko leun-unea, milla ta lareun m. itxasoa baiño gorago.

Barruko Mongolia deritxona gaur Txina´rena da , kanpo-koa, ostera Errusia´rena eta iparraldean da Errusia´gaz mugakide eta egoaldetik Gobi eremua dago.barruko Mongo-
lia´ra arte.

Lurralde onetan gaur diran uriak antxiñatik izan dira sale-rosketa-bideak. Iparraldeko mendietan egurra, narruak, urrea, zidarra burdingorria eta ikatza dagoz ugari. Inguru orretan iru milloi bizi dira eta geienak artzaiñak dira eta artaldeak dabez euren bizibidea.

Artzain onei txinatarrak “Eremu´ko erria” esaten dautsee, lur guztietan ibiltzen diralako ardiak bazkatzeko.

Etxeak oialezko estalpeak baiño ez dira eta ordu-erdi iza-ten dabe naikoa olako bat egiteko. Antxiña eroan egiten ebe-
zan gurdi-gaiñean.

Narru latzeko eta itxura zorrotzeko jentea dira eta ekaitz-arteon bizi izateak gogor biurtu dauz.

Lurraldea leuna ta zabala dan lez, ez dabe bear biderik ibilteko.

Ur gitxi edaten dabe eta otzaren bildurrez euren buruak garbitzen be ez dira larregi alegintzen. Geien artzen daben edaria esneagazko tea da.

Lurraldean mugarik ez dagon lez, bakoitxaren lur-jabe-
tzarik be ez edago. Batek 50 ardi, ogeta bost zaldi eta idi eta amar ganbelu ba´daukoz besterik ez dau bear jabetza lez.

Umeak lan egiten dabe gurasoakaz eta orrelan gertatzen dira bizitza latzerako.

Eroan-ekarrietan egiten dabe lan aundia eta urtero milloi-
ka ganbelu ta idi-gurdi ibiltzen dira bideetan.

Jantziak egiten dabezenak andrak dira eta oneik orreta-
rako artzen dabezan gaiak ulea ta narrua izaten dira. Jaietara joateko ondo jazten eta apaintzen dira.

Euren janaria aragia da eta janari au ugari emoten dautsee ardiak, beiak, eta ganbeluak.Beorraren esnea dabe edari. Tea gertatzen trebeak dira: pastillak artu, zapi baten batu, peko-
rotzez berotu eta bigundu, gero zeatu eta esnetan irakin, gatza bota eta gurin antzeko bat agertzen da eginda.

Baktriana deritxo sorbaldan tontor bi dauzan ganbeluari. Neguan seda-antzeko ulea dauka eta udan ule barik antzean geratzen dira. Batzutan okerrak izaten dira eta olakoai zapi gorri bat ipinten dautsee buruan. Bere ostiko bategaz auto bat itzultzeko besteko indarra dauka eta iñoz zaldizko bateri jarraitu eta arrapatzen dauanean lurrera bota eta zapaldu egi-
ten dau. Eurak bakarrik dira gai Gobi eremua igaroteko.

Edur-zaleak dira eta zaldia bizi ezin diran lekuetan bizi-
ko litzakez. Beste edaririk ez dagoanean, onien esnea da edari ona.

Leiñu batzutan emakumeak buru-gaiñean elefantearen belarri-antzekoak egiten dabez orraziagaz ezkonduak dirala adierazteko. Uleondo apainduaren gaiñean kapelea jazten dabe. Leiñu bakoitxak bere erea dauka ulea orraztuteko. Gazte-gaztetatik ikasten dabe zaldi-gaiñean ibiltzen.

Munduko zaldunik onenak dirala esaten da. Egunean eun eta berrogeta amar km. ibilli leitekez zaldi-gaiñean.

Zelaietan zaldi-taldeak ikusten dira eta bizkorrena euki-
ten dau artzaiñak bere etxearen ondoan.

Artzaiñak beste zaldi bat arrapatu nai ba´dau,bere zaldi-
gaiñean joaten da tal-dera urkizko bost metroko age bategaz eta zaldia menperatu egin bear dau. Iñoz zaldi-gaiñetik jausi eta zaldia-
ren buztanetik oratuta joaten da zaldia geratu-arte,

Yurt deritxo euren etxeari. Oialezkoa da, kendu-ipiñikoa, biribilla eta gaiñean ke-zuloa dauka. Egurrezko ate ondo lan-
duak be ipinten dautsez.

Berotzeko era bereizi bat dauke: pekorotz legorra bur-
din-gaiñean ipiñita

Euren tresnak Txina´egindako kutxa latz bat,latoizko
tupin bat eta ardi- narruak dira.

Bidez doazenai ostatua eta jana emoteko egin-bearra dauke, baiña bidez doanak, lenengo, etxearen aurretik egin bear dau berba eta zaldi-gaiñean egon bear dau txakurrak oi-
u egiten dauala. Orduan etxeko jaunak etxe-aurrean lotzen dau zaldia eta barrura sartzen dira. Artzain-txakurrak usain egi-
ten dautso etorriari. Gero rape artzen dabe eta arkumea jaten asten dira.

Monastegiak be ba-daukez eta opor-lekuak izaten dira eurentzat. An erlejiñoa-gaiak, ipuiñak, jatordua, jolasak, jan-
tzi apaiñak ugari ikusten dira.

Erromes doazenak zaldi-gaiñean edo idi-gurdian edo eunka km.´ak egin dabezan ganbelu-gurdietan etorten dira monastegira. Kontulariak ipuin zarrak edesten dauz.

Brontze-koloreko mongoliarrak indartsuak, erdi billuzik, burutzik, aundikien baten etxe-aurrean egiten dabez euren burrukak eta irabazten dauana pozez jauzika joaten da etxera.

Irabazleai saria be emoten jako: Seda-apur bat, zidar lan-
duzko katillu bat, samako bitixi bat edo zoi-erre batzuk iza-
ten dira.

Jaietan zaldi-ariñeketak egiten dabez onein buztanak txi-
rikordatuta. Amabi urteko mutikoak izaten dira zaldun eta ibillaldia 25 km.´koa

Kondairak diñoana da, mongoliarrak otso bategandik etorriak dirala.

Lenengo agintari ezaguna Budanstar izan zan. Bederatzi giza-
ldi geroagokoa da Jenjkis Khan. Onek alkartu ebazan leiñu banatuak

Europa´n tartaroak esaten dautse eta bildurgarriak ziran, Asia guztia,Polonia, Austria ta Ungria menperatu ebezala-
ko. Oitura batek galazo eban beste Europa guztia menpera-
tzea: Oitura zan euren nagusi bat ilten zanean euren etxera biurtu bear ebela iru urteko illetak egiteko. Eta orduan il zan Jenjhis Khan eta euren etxera joan ziran. Baiña ildakoaren loba batek asi eban barriro gudea, Kublai Khan´ek, Txina´ko arresi aundia apurtuta. Azkenean Txina, Indotxina, Korea, Birmania, eta Sumatra menperatu ebezan.. Azkenean ori dana aiztu eta euren errepublika errokoian bizi izan ziran tartaro oneik.

OLAZAR´tar Martin´ek